

Socijalni pomenki.

(Dalje.)

Prva posledica te rimsko-pravne zmote v krščanski dobi je morala biti vojska med cerkvijo in vladarji. Cerkev je bila največja varuhinja pravičnosti; vladarji so se izneverjali tej pravičnosti, torej moremo a priori sklepati, da je moral nastati boj med obema. In nastal je. Vsak, kdor je količkaj pogledal srednjeveško zgodovino, pozna ga, a le malo jih je, ki umevajo, da so se papeži borili za čast in dostojanstvo človekove osebnosti in da vladarji v svojem boju proti njim niso samo izkušali zatreti samostojnost cerkvene oblasti, marveč temelje družabnega življenja sploh.

Naša razprava se ne more na tem mestu pečati podrobneje s to stvarjo. Tu priporočamo le vsem razsodnim bralcem, naj sami razmišljajo o nji. Prepričali se bodo, kako zlobno in bedasto je očitjanje o tiranstvu papežev in o njihovi želji po gospodstvu. Družabna prekucija 16. veka, katere posledica je sedanje socijalno vprašanje, nastala je samo zato, ker cerkev ni mogla zaveziti zmot, katerih izvor je bil na vladarskih dvorih.

V našem stoletju je Kantovo modroslovje z drugega stališča iznova utemeljilo staro pogansko zmoto o človekovem razmerju do države. Njemu in njegovim učencem je država vse — začetek prava in dolžnostij, absolutno bitje, najvišja stvar. Hegel imenuje državo naravnost „pričujočega boga“. — Posamnik ima samo toliko pomena in toliko pravic, kolikor mu jih daje država.

Iz naših podatkov se jasno vidi, kako je zmota rimskega prava, ki smo jo kot prvo

opisali, v zvezi s socijalno demokracijo. Absolutnost države rodi iz vladarjev — trinoge, krivičnike, ki sami po sebi povspešujejo družbeni razpad. Vsled njihovih krivic nehajo podložniki spoštovati oblast; revolucija na prestolih pripravlja revolucijo med ljudstvom.

Ljudstvo namreč po svoje umeva nauk o državni vsemogočnosti. Vladar pravi: „država sem jaz“, ljudstvo mu pa odgovarja: „Ni res, marveč država sem jaz.“ In iz tega sledi nujno — prekucija. Tudi socijalni demokratje zahtevajo, da morajo vsi posamezniki služiti celoti; njihovo komunistično načelo jim je absolutno — in ker nečejo ničesar vedeti o božji, vladarski ali cerkveni oblasti, zato si hočejo popolnoma v smislu nauka o državni absolutnosti, z vsemi sredstvi priboriti državo, ki jim bo všeč.

Pri tej priliki se vsaj dotaknimo sedanjih državno-pravnih razmer. Rimsko pravo vlada tudi v naših državah. Najgorje bi se motil o dejanskih razmerah tisti, ki bi sodil, da sedaj, ko država v svojem temelju izraža načelo polne slobode vsem državljanom, ni nobene sledi več o trinoštvu. Kaj je drugzega nego trinoštvo vse, kar imenujemo birokratizem (uradniška vlada) ali centralizem? Samostojnost manjih družabnih organizmov je izpodjedena in s tem pokopana tudi njihova sloboda. Država se tudi sedaj vtika v vse in povsod odločuje, kot bi bila nezmotna in absolutna. Kako brezozirno in često krivično nalaga denarne in krvne davke svojim podložnikom! — Toda o tem dalje govoriti ni prostora na leposlovnega lista platnicah. (Dalje.)

Dva stara rokopisa.

Gospod M. Slekovec, župnik pri sv. Marku n. Ptuju, poslal nam je dva lista s tem-le pojasnilom: Velečastiti gospod urednik! Nedavno sem med starimi ljutomerskimi listinami našel priloženi listek s slovenskim prevodom evangeljskega odlomka. Primerjal sem pisavo s pisavami ljutomerskih župnikov ter se tako prepričal, da je listek pisal župnik Andrej Raputh, ki je v Ljutomeru služboval od leta 1686. do mal. srpana l. 1690. Ker bi stvar utegnila katerega jezikoslovca zanimati, pošiljam Vam listek v povoljno porabo. Ob enem sem Vam priložil še drug slovenski spominik iz 17. veka, katerega sem našel v minoritskem arhivu v Ptuju; morebiti ga lahko pri priložnosti porabite.

Math cap 5

V tistem chasi je Jesus reko: chi nebude vafsa pravichnost boleye popunoma, kak je tih pifsarov ino farisearov tak nebute shli v nebesko kralestvo. Vi ste chuli, da je starim recheno: nebui, ker pa buje, je krivecz sodve. Jas pavelim: da tisti, ker se chses svojega brata serdi, je krivecz sodve. Ker pa k svojemi brati veli Racha (to je bedag) tisti je krivecz ratha.¹⁾ Ker pa ti norez, tisti je peklenskega ognja krivez. Dare ti tvoj dar k Oltari pernefses, ino fe tam spomenefh: da tvoj brat kaj chses te ma, tak pusti tvoj dar pred Oltarom, ino idi pervle k njemi, ino se s njim pomiri, satem poidi ino ofrai tvoj dar.

¹⁾ To je: sodnega zbora, nemško Rath.

Suetliga Cäbarska beffelich

*Veliku tschastiti v Bogu Duchouni tudi tschastitti
Dobri Prijatelj*

Potem cho Cäbarska Suetlust sadosti ie schlichela ienu sästopila te schwarunge ienu tosbë ketere ueliku lët mai uami ienu uaschimi gruntam so bele, ienu per Comißarij ueliku kräti so näprei neßene bele nam tudi ti nafchi Comißarij, ienu cho per praudich sedei so rättälj tem tosbäm ienu schwarungam en konz sturiti de bo posehmäl jenu ußelej en täl ienu tâ drugi se snäl darschati, Cäbarska Suetlust sapoue de pusichmal ta Conuent ali Closter säkiterimo kmetu kader bo saki stibro dolufil ali plazhat de ima en zedez kai ienu kuliku ie dal. Fraimoni kai antizhe imäte ui nössh urbar u Grädiz konzlij pofsläti De bodo Comißarij pregledali, tsche eden ali ta drugi Fraimoni kai Grunta ali semle ima od khetere kai stibre grede de se bode möglä sakiterimo stibra gori postauit, kheteri pak nizh nimao od tistih se nemore stibra iemati.

Kai robättä sadene sapoue Cäbarska Suetlust ußim taistim khmettäm, cheteri en zeu grundt imä da imäio tä deßetska robättä tu ie kulikukrät Conuent sä schäffä äli sapoue na robatto priti flißig ienu perzäiti tudi dobre ienu motschne robäzhene posläti, Fräimoni pä duäkret v tednu, ienu dokler Closter tem robäzhäm kruh ienu uinu da taku tisti khmetie käteri tä siuinskä ali uoßnä robatha Däiä tulikukrät che se iem bo na robata säpouedalo, ienu boda fälili imäio pres uße druge s'gouäri Conuentu däti sä ußäk dän pol räinisch peßzi pac¹⁾ deßet kräizeriou.

Vezh sapoue Cäsarskâ Suetlust de uße sträffinge chi fa uzaiti räinziga P. Francisca Bonomo keteri skusi te khmete ie vbit wil ienu P. Vinzenza imäio gori ufdignane²⁾ biti te drugi pa od tih drugih Guardianou keteri kmet ie zhes petnäist räinisch sträffän wil taistimu se more pofsihmäl na negouim Gorni äli deßetine o starih dolgoue doli obraittanu biti, jenu pofsihmal uße taiste uekfi sträffinge morieo skusi unpartaisch gospude spofnane biti.

Kai to gorno äntizhe sapoue Cäbarska Suetlust de ti Gormanu fa dolfni pelati soie gorne toku delezeh, dokler sonze u bosie gnadi gre, oli k uauptu tisti pa, chetere soie gorno ali deßetino u Closter ne postau taisti ie dolsan sa faku uedru en grafch dati, sa te zedeze uole so dolsni patri khmettam sa stoin datj.

Sauole teh vin cheteri Closter na stibri notri ozhe ali bode iemal ozhe Cäbarska

Suetlust de Conuent ie dolsan useti fäki startin sa eden Rainisch mein kokar per drusich se prada: Kai pä tiste uina katere Conuent pusti von toschiti antizhe, ie dolsan tä Closter dati khmetam praue ienu nikar skäsnë vina: Oni pa kmetie so dolschni fäkiteri startin vina sa en rainisch vische useti ienu daz sämi plazhat.

Jenu potem cho Closter nä tih seimeh pstänt sam pobira toku tudi sapoue Cäbarska Suetlust de Conuent sam nekar khmetie ima plazhat ienu seloschiti kar nä te malefiz per-shona bode gori schlu.

Kaj te druge tosbë, ali schwarunge antizhe, dokler tiste en täl sa mei tem drugem, same-schene, ienu uekshi täl robatta antizhe sa ene tudi ni muie uredno od nih goworithi, ozhe ienu sapoue Cäbarska Suetlust de od tistih obeden nima gouorithi, schomuz¹⁾ de imäio zelu posablene biti, jenu uafhe schwarunge, kreg ali praude skonzhäne bitti ienu en mir mei Clostro ienu tem khmetam bitti taki uifschi de pofsihmalu te kmetie se imäio Pokorni poschteni ienu suesti pruti Conuentu derschati; ienu (ke Buh obari) eden ali obeden se Nimä podstopit superstauit äli ena roko ali shträh sturij kokor pred enim Lettam se ie sgodilu Kateri pak kai täziga se bode podstopil ta ima suoi Leben ienu soie kai ima sgubiti, ta Conuent tudi ima te kmette per prauizi dersäti, na rihto flißig ächtingo iemati de obena toshbä naprei pride.

Rogatur Rndus Dnus Parochus, quatenus suprascriptam Caesaream Resolutionem clare et distincte crastino publice promulgaret, ac etiam eius uigorem bene inculcaret nostris subditis, ut eius tenorem bene percipiant, ac iuxta eum se exhibeant, secus se a Damnis et multis mullatenus immunes sciant: sed severe cum transgressoribus procedetur. Facta promulgatione dignetur Rndus Dnus Parochus in fidem se subscribere, ac Diem promulgationis his inserere, et Denuo mihi remittere: adiungo modicum gratiolae pro habito labore. Pettovii 7 Decembris 1675.

Fr. Casparus Diel

Guardianus Ord.: Mm. Conventual m. p.

(Zunaj):

Rndo Domino parochus in Schiltern
Sunt perlecta 15 Decemb: in Schiltern

Andreas Muhizh Parochus.

Idb Iulii 1720 a Dno Vicario in Schiltern ipsis nostris subditis et convocatis rusticis promulgatae fuerunt in Stoperzen.

¹⁾ T. j. pak.

²⁾ T. j. odpravljene, odpuščene.

¹⁾ Pač: somuč, kakor je pisano malo poprej, pa prečrtano.

*Va notarijs je - nesvarilo, da je že tu nalozjen, objavit dr. H. Strakelj v. Casparius D. Diel, drusich
I. 1904 str. 22 in nesl.: Slovansko cesarstvo vobčilo in l. 1675 - gl. zb. str. 110-112.*